

اظهار نظر کارشناسی درباره:
**« طرح الحاق یک تبصره به ماده واحده قانون اصلاح ماده
(۳۵) قانون خدمت وظیفه عمومی »**

مقدمه

لایحه اصلاح ماده (۳۵) قانون خدمت وظیفه عمومی در ۱۹ بهمن ماه ۱۳۹۲ به مجلس شورای اسلامی تقدیم شد. در لایحه مذکور پیشنهاد شد که عبارت «یا خارج از» در ماده مورد نظر حذف گردد. دلیل توجیهی این لایحه، مغایرت با ماده (۳۶) قانون خدمت وظیفه عمومی عنوان شده است. این در حالی بود که ماده (۳۵) در رابطه با مشمولین دیپلم بوده و ماده (۳۶) مربوط به مشمولین دارای مدرک کارشناسی و بالاتر است. لذا این دو ماده هیچ تعارضی با هم نداشته و از آنجا که لایحه مذکور منجر به محروم شدن مشمولین دیپلم از تحصیل در خارج از کشور می‌شد، از مصادیق تبعیض ناروا و عدم ایجاد امکانات عادلانه بوده و در نتیجه مغایر با بند «۹» اصل سوم قانون اساسی بود. هر چند که ماده (۳۵) نیز دارای ایراداتی است.

از جمله اینکه به ملزومات و تضمین‌های مورد نیاز جهت خروج از کشور هیچ اشاره‌ای نکرده است. با این وجود افزودن عبارت «سپردن تضمین‌های لازم جهت خروج از کشور» در انتهای این ماده برای مشمولین دیپلم، می‌توانست شرایط لازم برای ادامه تحصیل آنها در خارج از کشور را فراهم آورد، اما در نهایت این لایحه در تاریخ ۱۷ مردادماه ۱۳۹۶ به شرح ذیل به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. «در ماده (۳۵) قانون خدمت وظیفه عمومی اصلاحی مصوب ۱۳۹۰/۸/۲۲ عبارت «یا خارج از» حذف می‌گردد».

بنابراین از تاریخ تصویب این قانون، برای مشمولین دیپلم که می‌خواهند در خارج از کشور ادامه تحصیل دهند، معافیت تحصیلی صادر نمی‌شود و در صورت اقدام به تحصیل در خارج از کشور مشمول محسوب می‌شوند. اما با توجه به اینکه پذیرش در دانشگاه‌های خارج از کشور که مورد تأیید وزارتخانه‌های علوم و بهداشت باشند و همچنین فرایند رسیدگی و فراهم نمودن مقدمات خروج از کشور، زمان‌بر می‌باشد، ممکن است در زمان تصویب قانون مذکور مشمولینی بوده باشند که تا حدودی مقدمات کار آنها فراهم شده اما تصویب «قانون اصلاح ماده ۳۵ قانون خدمت وظیفه عمومی» مانع از ارائه گواهی معافیت تحصیلی به این مشمولین شده باشد.

بر همین اساس طرح «الحاق یک تبصره به ماده واحده قانون اصلاح ماده (۳۵) قانون خدمت وظیفه عمومی» به مجلس شورای اسلامی ارائه شده که بر اساس آن اجرای این قانون از تاریخ ۱۳۹۷/۷/۱۰ لازم الاجرا است.

بررسی موضوع

اما در صورتی که هدف ارائه‌دهندگان این طرح، کمک به مشمولینی است که قبل از تصویب قانون اصلاح ماده (۳۵)

مشخصات طرح

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت:

۵۲۶

شماره چاپ:

۱۲۴۸

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۱۰/۱۲

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات حقوقی

سایر دفاتر: مطالعات

سیاسی، مطالعات

اجتماعی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۶۴۲۵

تاریخ انتشار:

۱۳۹۸/۲/۱۸

قانون خدمت وظیفه عمومی، فرایند رسیدگی آنها جهت خروج از کشور برای ادامه تحصیل و بهره‌گیری از معافیت تحصیلی آغاز شده و با تصویب این قانون دچار مشکل شده‌اند، سازمان وظیفه عمومی نیروی انتظامی، در ابتدا تا ۱۳۹۶/۷/۱۰ و سپس تا ۱۳۹۶/۱۰/۱۱ به این مشمولین جهت تکمیل فرایند رسیدگی مذکور فرصت داده است. البته ممکن است که تعداد معدودی از مشمولین باشند که به دلایل مختلف در این بازه زمانی موفق به تکمیل فرایند مذکور نشده باشند که در این صورت بایستی برای آنها تمهیداتی اندیشیده شود. از جمله اینکه سازمان وظیفه عمومی ناجا می‌تواند فرصت دیگری برای مشمولانی که دارای مدارک مستند و کافی در این زمینه هستند، فراهم کند. در این صورت نیاز به قانونگذاری جدید نخواهد بود.

در مقدمه توجیهی این طرح بیان شده که «مشمولان خدمت وظیفه عمومی که در دانشگاه‌های خارج از کشور به تحصیل اشتغال داشته‌اند، از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون غایب محسوب شده‌اند و عملاً از معافیت ماده (۳۵) برخوردار نمی‌باشند و اداره وظیفه عمومی نیروی انتظامی نیز به استناد اصلاحیه قانون مذکور از ارائه گواهی معافیت تحصیلی از خدمت وظیفه عمومی برای آنان خودداری می‌کند». در خصوص این دلیل توجیهی ذکر این نکته لازم است که مشمولان دیپلم که در دانشگاه‌های خارجی مورد تأیید وزارتین علوم و بهداشت، پذیرش و مشغول به تحصیل هستند، به نظر می‌رسد که از معافیت تحصیلی برخوردار شده‌اند که مشغول به تحصیل در خارج از کشور هستند و اگر هم از این معافیت برخوردار نشده‌اند فرصت کافی برای دریافت این گواهی توسط سازمان وظیفه عمومی ناجا تا ۱۳۹۶/۱۰/۱۱ ارائه شده است (هر چند ممکن است تعدادی) از مشمولانی که موفق به دریافت گواهی تحصیلی تا تاریخ مذکور نشده‌اند، وجود داشته باشند که سازمان وظیفه عمومی می‌تواند با دریافت مستندات کافی نسبت به ارائه گواهی معافیت تحصیلی برای آنها اقدام کند). علاوه بر این در صورتی که مشمولین مدنظر، آن دسته از ایرانیان مقیم خارج از کشور باشند که در حین تحصیل به سن مشمولیت رسیده‌اند، ماده ۱۳۷ قانون خدمت وظیفه عمومی، شرایط معافیت تحصیلی را برای آن فراهم آورده است.

۱. تعویق تاریخ لازم‌الاجرا شدن قانون اصلاح ماده (۳۵) خدمت نظام وظیفه عمومی مصوب ۱۳۹۶/۵/۱۷ به تاریخ ۱۳۹۷/۷/۱۰ موجب اعطای امتیاز ویژه به گروه خاصی از مشمولان دیپلم که علی‌رغم ممنوعیت قانونی به خارج از کشور رفته و شروع به تحصیل نموده‌اند، می‌شود. براین مبنا و به دلیل تبعیض ناروا این طرح با بند (۹) اصل سوم قانون اساسی مغایر می‌باشد. مضافاً اینکه بند (۱۴) اصل سوم قانون اساسی بر تساوی عموم در برابر قانون اشاره نموده که طرح مزبور با بند فوق نیز مغایرت دارد.

۲. «عدالت محوری»، «قانونگرایی» و «اجتناب از برخورد سلیقه‌ای و فردی در کلیه فعالیت‌ها» به عنوان سیاست‌های مندرج در بند (۱۳) و (۲۰) سیاست‌های کلی نظام اداری مورد تأکید قرار گرفته است. بنابراین طرح پیشنهادی که موجبات عدم برابری و تبعیض را بدنبال دارد، با سیاست‌های کلی نظام اداری مغایر و در نتیجه با اصول ۵۷ و ۱۱۰ قانون اساسی مغایرت دارد.

۳. با عنایت به اینکه در قانون اصلاح ماده (۳۵) خدمت نظام وظیفه عمومی مصوب ۱۳۹۶/۵/۱۷ زمان خاصی برای اجرایی شدن قانون پیش‌بینی نشده بود، به حکم ماده (۲) قانون مدنی، سازوکار اجرای قانون، پانزده روز پس از انتشار می‌باشد. حسب اینکه قانون در موعد مشخص قانونی لازم‌الاجراء گردیده و برای اشخاص حق مکتسب ایجاد نموده است، بر این اساس تغییر زمان اجرایی شدن

---

۱. ایرانیان مقیم خارج از کشور، فرزندان مأمورین ثابت دولت جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور و همچنین کسانی که قانوناً تحت کفالت یا ولایت قانونی آنها می‌باشند، چنانچه در حین تحصیل در مدارس ایرانی مستقر در خارج از کشور یا مؤسسات آموزشی کشورهای خارج مورد تأیید آموزش و پرورش و طلاب حوزه‌های علمیه مورد تأیید شورای عالی حوزه‌های علمیه به سن مشمولیت برسند، از معافیت تحصیلی بهره مند می‌گردند و ادامه تحصیل آنها تا سقف یک سال پس از فراغت از تحصیل در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی خارج از کشور که مورد تأیید وزارت‌ها خانه‌های علوم یا بهداشت هستند، بلامانع می‌باشد.

قانون مصوب به یکسال پس از لازم‌الاجرا شدن آن با نظم حقوقی ناسازگار بوده و مغایرت دارد. مضافاً اینکه تعویق زمان لازم‌الاجرا شدن قانون به تاریخ اخیر در صورتی که واجد مفهوم مخالف باشد بدین معنا خواهد بود که این قانون در زمان ماقبل خود فاقد ضمانت اجرا بوده و از این حیث نیز دارای ابهام است.

نتیجه گیری

تغییر زمان اجرای این قانون به منجر به ایجاد مشکلاتی برای سازمان وظیفه عمومی و همچنین برای مشمولین دیپلم علاقمند به تحصیل در خارج از کشور می‌شود و ممکن است از یک طرف فرایند پذیرش یا دریافت گواهی معافیت تحصیلی تعدادی از مشمولان تا این تاریخ تکمیل نشود و النهایه زمان اجرای آن در آینده نیز ممکن است بر همین اساس مجدداً تغییر یافته و به یک رویه تبدیل شود. علاوه بر این به نظر می‌رسد که تعداد معدودی از مشمولان دیپلم که بعد از پایان مدت مجاز برای دریافت گواهی معافیت تحصیلی، بدون اخذ این گواهی در خارج از کشور مشغول به تحصیل شده‌اند، با تصویب طرح مذکور، موفق به اخذ گواهی مذکور خواهند شد، در حالی که از زمان لازم‌الاجرا شدن قانون مذکور و فرصتی که سازمان وظیفه عمومی ارائه داده بود، فرصت لازم و قانونی برای تحصیل در خارج از کشور را داشته‌اند، لذا این امر منجر به تبعیض و بی‌عدالتی گردیده و با بند (۹) از اصل سوم قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام اداری مغایرت دارد. با عنایت به توضیحات فوق‌الذکر، تصویب طرح به شکل ارائه شده پیشنهاد نمی‌شود.

